

Středoškolská technika 2018

Setkání a prezentace prací středoškolských studentů na ČVUT

POZNÁVEJME KRÁLOVSKOU KADAŇ

Martin Motlík

**Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie, Kadaň,
Komenského 562, příspěvková organizace**

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 12: Tvorba učebních pomůcek, didaktická technologie

Poznávejme královskou Kadaň
Architektonická studie města Kadaně

Let's see the royal Kadan
Architectural study of the Kadaň

Autor: Martin Motlík

Škola: Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie,
Komenského 562, Kadaň, příspěvková organizace

Kraj: Ústecký kraj

Konzultant: Ing. Jaroslava Frlausová

Kadaň 2018

Poděkování

Chtěl bych velmi poděkovat paní Ing. Jaroslavě Frlausové za obětavou pomoc a podnětné připomínky, které mi během práce poskytovala.

Anotace

Ve své práci SOČ jsem se zabýval architektonickým dědictvím královského města Kadaně. Cílem mé práce je rozšířit zájem o architekturu v našem regionu mezi studenty, budoucí návštěvníky města, ale i mezi současné obyvatele. Tento zájem se snažím rozšiřovat v podobě odborné publikace, která má sloužit k propagaci města po jeho architektonické a historické stránce. Jsem také amatérský fotograf a mými fotografiemi se snažím zajímavě zdokumentovat zdejší region. V práci jsem proto využil fotografie mnou pořízené, které by mohly sloužit k samotné propagaci města.

Klíčová slova

Publikace, Kadaň, architektura, fotografie

Annotation

In my work I took the architectural heritage of the royal city of Kadaň. The aim of my work is to extend the interest in architecture in our region among the future visitors of the city, but also among the current inhabitants. I try to extend this interest in the form of a professional publication which is intended to promote the city on its technical and historical side. I am also amateur photographer and I try to document the region in an interesting way. At work, I used the photographs I made that could serve to promote the city itself.

Keywords

Publications, Kadaň, architecture, photography.

Obsah

1. Úvod	6
2. Památkově chráněné oblasti v Kadani.....	7
3. Centrální památky	8
3. 1. Františkánský klášter.....	9
3. 2. Barokní architektonické vyobrazení křížové cesty	12
3. 3. Mikulovická brána (Svatá brána)	13
3. 4. Kadaňský hrad.....	14
3. 5. Kadaňský barbakan	17
3. 6. Radnice města Kadaně	18
3. 7. Děkánský kostel Povýšení sv. Kříže	20
3. 8. Kostel Stětí sv. Jana Křtitele	23
3. 9. Kadaňský konvent sester alžbětinek	24
3. 10. Katova ulička, nejužší ulice v České republice.....	26
4. Domy v Kadani v památkově chráněné oblasti.....	27
4. 1. Domy v památkově chráněné oblasti	28
5. Jan Kryštof Kosch	38
6. Závěr.....	39
7. Vysvětlení pojmů	40
8. Seznam použitých fotografií a obrazových dokumentů.....	42
9. Zdroje	44
10. Seznam příloh.....	46

1. Úvod

Královské město Kadaň je mým studentským domovem a zároveň místem, kde nacházím hlavní předměty mých zálib. Jedná se především o zdejší architekturu, která je dle mého názoru velice rozmanitá, ale také o samotnou polohu města v údolí řeky Ohře. Při pohledu na krásu zdejších historických staveb si můžeme uvědomit význam tohoto města. Díky mému zájmu toto město také velmi přispívá k fotoinspiraci, kterou zde čerpám a mou hlavní snahou je ukázat a zprostředkovat krásu tohoto prostředí pro obyvatele města, jeho okolí, ale také budoucím návštěvníkům.

Kadaň je městem skýtajícím opravdové stavební unikáty. První doklady o osídlení kadaňského okolí ve středověku spadají až do konce 11. a první poloviny 12. století. Již od této doby byl započat stavební vývoj zdejšího regionu. Velmi významným faktem pro toto město je spojení s činností krále Přemysla Otakara II. Právě tento český král se zde zasadil o stavební rozkvet města například při výstavbě hradu v Kadani. Zdejší architektura a samotné stavby odpovídají své historické funkci. Zdejší budovy jsou tu svou původní výstavbou výrazně gotického charakteru a odpovídá tomu také období největšího rozvoje města, a to ve 14. až 15. století. Našli bychom zde typické znaky odpovídající tomuto slohu a těmi je právě celková štihlost staveb a vertikálnost, jejíž hlavním cílem je dodat budově onu monumentálnost. Hlavním gotickým znakem zdejších interiérů budov jsou především žebrovými klenbami překlenuté prostory místností, zdobení domů figurálními plastikami a v neposlední řadě nástěnné fresky v interiérech bohatých měšťanských domů a církevních objektů.

Bohužel v tomto období rozkvětu se městům nevyhýbaly časté požáry. Město Kadaň postihlo také několik požárů, ten nejničivější v roce 1362. Domy podléhaly ohni samozřejmě i individuálně, hlavně kvůli užívání dřevěných materiálů ve stavebnictví a špatné manipulaci s ohněm. Hlavním důsledkem požárů jsou časté rekonstrukce budov, a to v odlišných obdobích. Domy po těchto rekonstrukcích ztrácejí svůj původní historický ráz a dochovávají se pouze jednotlivé původní části. V případě Kadaně se tak stalo hlavně v případě obytných objektů. Nejčastějším znakem jsou dochovaná podzemní patra (gotická sklepení) a obvodové nosné zdivo. V těchto případech můžeme vzhled nadzemních podlaží gotických a renesančních domů odhadovat ze zachovaných fragmentů ostění a částí štítů. Setkáváme se zde se střetem několika architektonických stylů na stejném místě. Častým činitelem změn celkového vzhledu budovy bývaly také změny majitelů, kteří si domy nechávali rekonstruovat v různých časových obdobích vlivem nejnovějších stavebních trendů tehdejší doby. Přesto je město Kadaň kolébkou dochované gotické architektury. Velmi impozantní místo z architektonického hlediska zde zaujímá vedle gotiky také renesance, baroko, pseudorenesance a další styly.

2. Památkově chráněné oblasti v Kadani

Nejcennější a po architektonické stránce nejdůležitější částí Kadaně je především památková zóna v samotném historickém centru města. Díky ocenění krásy a historické hodnoty tohoto města byla Kadaň prohlášena roku 1952 za památkovou rezervaci. Tato památkově chráněná oblast představuje prostor skoro jasně vytyčený zachovalým městským opevněním. K památkově chráněné rezervaci patří také areál kláštera alžbětinek s kostelem sv. Alžběty a sv. Rodiny, či velmi povedeně zrekonstruovaný kostel Stětí sv. Jana Křtitele. Městská památková zóna tedy nezahrnuje pouze stavby v centru města, ale i stavby situované v jeho bezprostřední blízkosti.

Nejvíce unikátních památek zde nacházíme právě na historickém náměstí, které je lemováno řadou památkově chráněných domů. Většina těchto objektů je zapsána v registru památek České republiky v evidenci Národního památkového ústavu. Co se týče historie údržby a opečovávání těchto památek, nalezneme také krušné období 60. let. Právě v tomto období dostala prioritu panelová výstavba nového města v Kadani. Tento děj měl za následek především chátrání domů v historickém jádru města vlivem nedostatku financí na obnovu památek. V pozdějších letech, díky velkému zájmu obyvatelstva a ochranných institucí, se i v rámci zapojení do programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón podařilo většinu domů zrekonstruovat a zachovat tak jejich původní stavební a historický ráz.

Obr. 1 Pohled na Kadaň ze strany Špitálského předměstí v kompozici se stromořadím

3. Centrální památky

Tuto kapitolu bych rád věnoval hlavním, a tedy korunním památkám města Kadaně. Právě tyto památky bývají nejčastěji v hledáčku každého turistu, co Kadaň navštíví. Většina těchto objektů je situována v historickém centru města či v jeho bezprostřední blízkosti. Velmi důležitou roli zde zaujímají také památky, které jsou součástí městského opevnění a plnily zde svou obrannou funkci. Jedná se například o některé vstupní brány do města, které se podařilo dochovat.

Tyto památky, dále zmíněné, mají jak už veliký historický, architektonický i význam celorepublikový v rámci kulturního dědictví. Městu Kadaň se díky velkému projevu zájmu o tyto památky daří je uchovávat a udržovat. Většina těchto památek je zrekonstruovaných, a to v podobě odpovídající jejich historii a architektonickému stylu.

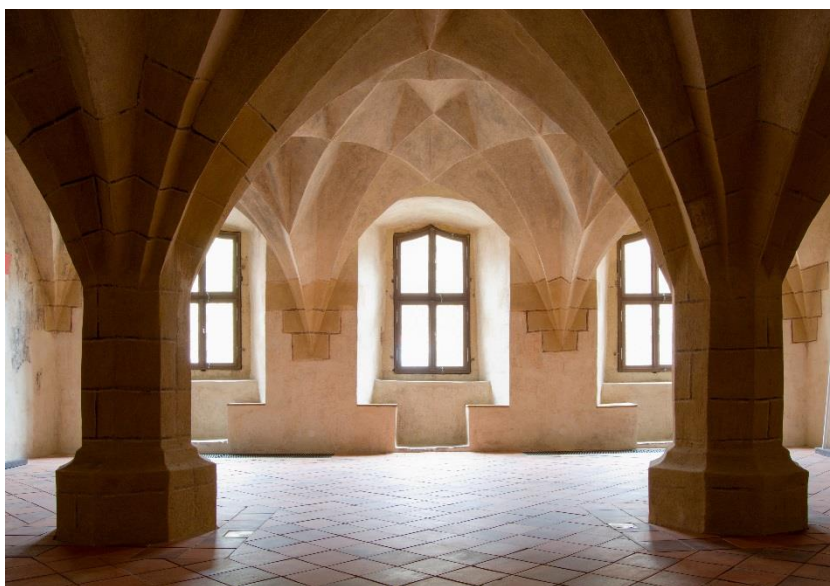
Obr. 2 Večerní snímek historického centra města Kadaně, lze spatřit kostel Povýšení sv. Kříže a barbakan v popředí

3. 1. Františkánský klášter

Františkánský klášter neboli také klášter observantů byl založen v roce 1483 za přispění Jana Hasištejnského z Lobkovic. Gotický kostel v samotném areálu kláštera je kostel Čtrnácti svatých Pomocníků, který byl vysvěcen v roce 1480. Tento kostel obsahuje plastiky od slavného umělce a sochaře Ulricha Creutze. V jeho interiérech najdeme žebrové klenby, kterými je překlenuta celá hlavní loď kostela.

Samotnou výstavbu celého objektu pravděpodobně prováděl mistr Erhart z Chebu, jehož později pan Jan Hasištejnský z Lobkovicz doporučil králi Vladislavovi Jagellonskému na Pražský hrad. Během několika let byl velmi prostorný gotický kostel s jedním hlavním a čtyřmi bočními oltáři dokončen. Kostel zaznamenal také výrazné změny v období renesance, a to hlavně v podobě úpravy fresek.

V letech 1483-87 zde byla vybudována čtyřkřídlá klášterní budova s malým dvorem uprostřed obklopeným křížovou chodbou s kružbovými okny. Pokud bychom se zaměřili na dispozici objektu, tak ve východním křídle se nacházela těsně u kostela sakristie, vedle ní kapitulní síň a dále v jižní části kaple sv. Kateřiny. V jižním křídle našla své místo jídelna, tzv. refektář a pravděpodobně také kuchyně. Téměř celé první patro pak vyplňoval dormitář, společná ložnice. Vnitřní dvůr byl podle datace na omítce upraven a stavebně dokončen v roce 1500. O šest let později byl dokončen konvent tzv. Popelovy pokoje, jihovýchodní křídlo. Na konci 16. století bylo křídlo doplněno renesanční arkádou.

V klášteře najdeme také nejstarší sklípkové klenby v České republice. Jedná se o sklenutý prostor ve druhém patře gotické klášterní budovy, který také dokládá společně s další gotickou výzdobou dalších prostor saský vliv. Jedná se o zcela jedinečnou památku, jelikož právě toto místo dokládá dosud první, a tedy také ojedinělý výskyt sklípkové klenby na našem území.

Obr. 3 Fotografie sklípkových kleneb ve Františkánském klášteře

Hlavní část areálu kláštera je postavena okolo dvou vnitřních nádvoří. Severní křídla tvoří kostel Čtrnácti svatých pomocníků, z něhož na východě vystupuje presbyterium. Starší konvent obklopuje východní nádvoří, kde se v současné době nachází kadaňské muzeum. Na jižní straně přiléhají k celému objektu další části v podobě hospodářských budov apod.

Průčelí celého areálu je dosti složité a zaznamenává stavební vývoj započatý od konce 15. století až do konce 20. století, kdy byla dokončena kompletní, dlouhotrvající rekonstrukce. Areál kláštera byl zařazen do programu záchrany architektonického dědictví MK ČR.

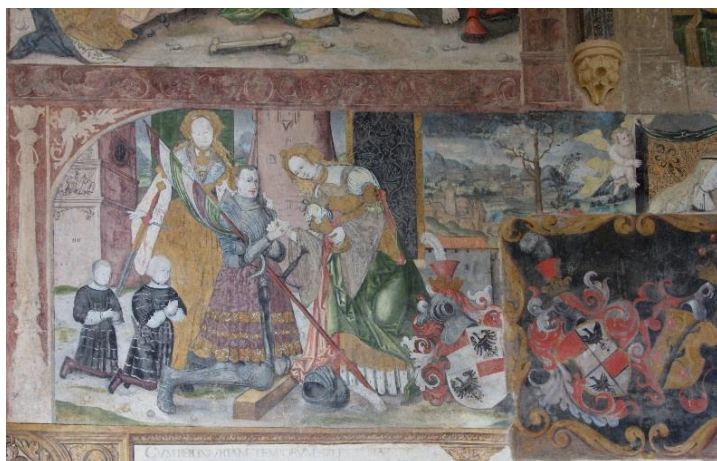
Tato rekonstrukce zahrnovala celkově 3 fáze. V první řadě se jednalo o opravu střechy a kompletní odvodnění areálu. V dalších dvou fázích byly opraveny fasády, zpřístupněny klášterní zahrady veřejnosti.

V současné době probíhají v klášteře rozsáhlé restaurátorské práce v souvislosti s obnovou původních fresek a rekonstrukcí historického nábytku a truhlářského vybavení kostela. Účelem restaurování je především uvedení vnitřní podoby kláštera do stavu, ve kterém se nacházel v době gotické výstavby. Na základě renesanční přestavby byly fresky zakryty vrstvou nástěnných maleb, které první celkově narušenou vrstvu fresek překryly. Díky průzkumům, které zde stále probíhají, se podařilo zjistit přesnou původní podobu fresek z gotického období.

Obr. 4 Chodba s kružbovými okny, zaklenutá síťovou klenbou

Tyto průzkumy jsou založené jak na postupném odhalování původní vrstvy, tak i na chemických rozborech, díky kterým se daří identifikovat použité materiály, barvy a technologie. Fresky zde zobrazují ve většině případů církevní motivy spojené s tímto objektem.

Najdeme zde například zobrazení Čtrnácti sv. Pomocníků, kteří jsou patrony této církevní stavby.

Těmito motivy je kostel zdoben ve všech jeho částech. Nyní se bude začínat s jejich obnovou také na stropní zaklenuté části kostela, kde byla do této doby zatím stále možnost spatřit renesanční podobu omítky v prostorách mezi žebry kleneb.

Obr. 5 Detailní fotografie restaurovaných fresek

Na jednu stranu se daří uvádět interiéry tohoto unikátního církevního objektu do původní podoby, tedy té nejstarší dochované, ale na stranu druhou se těmito kroky odstraní známky renesančního vlivu, který zde hrál také velmi významnou roli.

I takové reakce se mohou objevit u památkářů. Osobně zastávám názor, že v rámci historických hodnot je velmi přínosné odhalovat podobu, která ukazuje na skutečnou kvalitu gotického umění.

Musíme si uvědomit, že se jedná o opravdovou vzácnost v podobě takového pozůstatku. Díky této rekonstrukci se v objektu objeví další a celkově málo viděné původní znaky gotického stylu.

Jak již bylo řečeno probíhá zde také obnova truhlářského vybavení. Můžeme zde najít dřevěné oltáře gotického i renesančního stylu. Tyto oltáře jsou postupně restaurovány a cílem je odhalit tu nejstarší podobu jejich vzhledu. Například na renesančním oltáři si návštěvníci budou moci prohlédnout původní napodobení mramorování celého podstavce, které se úspěšně daří odkrývat. Dále bude oltář obohacen o původní dekorativní vzory ve vyřezávaných rámečcích v jeho lící části. Na oltáři z gotické doby můžeme pozorovat odhalení původní ebenové vrstvy v jeho vrchní části.

Obr. 6 Celkový vzhled hlavní lodi kostela Čtrnácti svatých pomocníků

Klášter se v dnešní době využívá jako prohlídková atrakce pro návštěvníky města Kadaně. Jeho prostory jsou dále využívány pro konání kulturních či společenských akcí, konferencí. Františkánský klášter také plní nadále svou církevní funkci v podobě pořádání pravidelných mší.

3. 2. Barokní architektonické vyobrazení křížové cesty

Jedná se o barokní výklenkové, pískovcové kaple, které sloužily jako architektonické vyobrazení zastavení při křížové cestě. Toto vyobrazení se nachází na cestě směrem ven z města k Františkánskému klášteru. Kaple byly vystavěny přibližně v letech 1695-1699. Na této cestě najdeme 7 kaplí a v každé je kamenný reliéf vyobrazující danou scénu a 2 sochy ze 14 sv. Pomocníků a 1 socha patrona, který dal toto zastavení vybudovat. V první polovině 18. století byly tyto kaple doplněny o přenesené starší kamenné smírčí kříže, které se zřejmě svým původem nalézaly na pozemku Františkánského kláštera. V současné době toto architektonické vyobrazení obklopuje odpočinková zóna v podobě parku a tvoří tak příjemnou cestu plnou církevních, křesťanských vzpomínek k hojně navštěvovanému klášteru.

3. 3. Mikulovická brána (Svatá brána)

Mikulovická brána tzv. Svatá brána je jedinou dochovanou věžovou obranou města Kadaně, která byla součástí obranného pásu hradeb města. Brána byla součástí vnitřního pásu hradeb, který vznikl nejpozději v polovině 14. století. Hlavní hradby města vznikly na konci 13. století. Tyto hradby byly z každé světové strany prolomeny branou, která zastávala také strážní funkci. Město bylo původně opatřeno čtyřmi vstupními branami gotického charakteru, ale žádná z nich se nedochovala v úplnosti. Mohutná gotická a částečně po rekonstrukci renesanční Mikulovická brána získala své jméno podle směru obchodní stezky, která vedla k nedalekým Mikulovicím. Touto cestou ovšem vedla také poutní stezka směřující k bližšímu Františkánskému klášteru, a proto se bráně začalo říkat „Svatá“. Dalo by se říci, že tedy název samotné brány je také odvozen od pojmenování brány čtrnácti svatých Pomocníků.

Obr. 7 Pohled na Mikulovickou (Svatou) bránu ze Švermovy ulice

Brána byla opatřena poměrně dispozičně složitým předbraním gotického slohu, které navazovalo na kruhovou baštu podobného charakteru souvisejícího se současným barbakanem. Prostor před Mikulovickou branou bohužel nebyl dochován, ale pod branou se nacházejí pozůstatky gotických základů tohoto objektu. Vstup do města byl chráněn padacími vraty, které byly mechanicky vytahovány do kamenných kolejnic umístěných na čelní straně brány. Tyto zásuvné kolejnice jsou součástí fasády a v dnešní době jsou velmi zachovalé a jasně patrné při prvním pohledu směřujícím k lomenému oblouku průchodu branou. Mikulovická brána je zapsána na seznamu nemovitých kulturních památek České republiky a jedná se o jednu z nejvýraznějších památek města Kadaně. Pro návštěvníky byla veřejně zpřístupněna od července roku 2016.

Obr. 8 Scan historické pohlednice zobrazující čelní stranu Mikulovické brány

3. 4. Kadaňský hrad

První zmínky o výstavbě kadaňského hradu se datují kolem 13. století. V této době měl na rulové skále vzniknout objekt sloužící jako sídlo správy území. Naskytla se zde dokonalá možnost vytvořit stavbu, která bude propojená s přiléhajícím městským opevněním, a tedy bude plnit i funkci obrannou. Na základě těchto faktů byl nad řekou Ohří vybudován gotický hrad připojený k městu, které zde zaujímal prostor předhradí. Městské opevnění bylo následně napojeno k hradu a dále zde vznikl příkop před opevněním. Celý hrad je vystavěn na rulovém skalním masivu, který tak tvoří dokonalý základ.

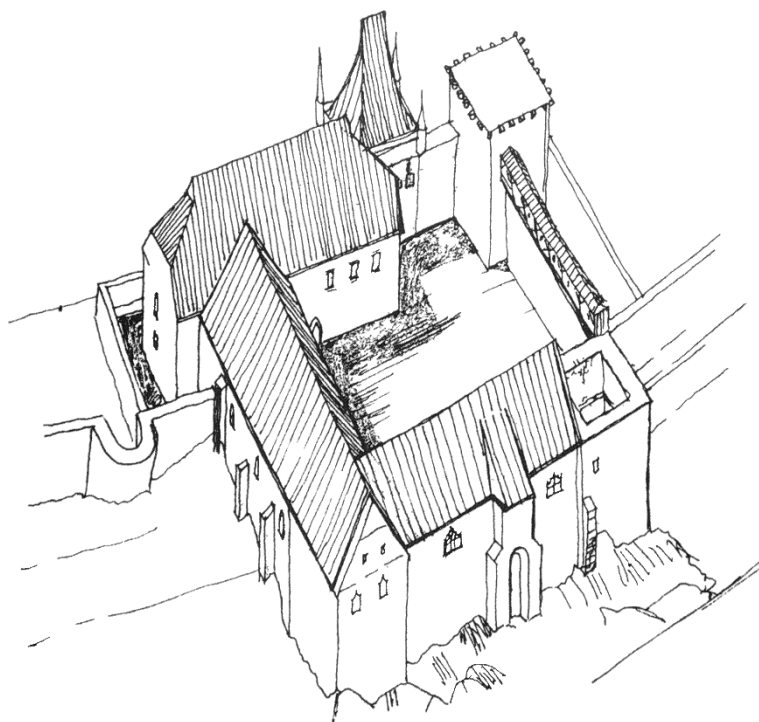
Původně se dispozičně jednalo o velmi jednoduché čtyřramenné sídlo s dvorem uprostřed objektu. Dále měl k objektu náležet padací most a vstupní brána. Tato dispozice bohužel nebyla dochována následkem několika přestaveb, a hlavně i z důvodu devastace požáry, které ani kadaňský hrad neušetřily. Most, který se nacházel pod hradem a jednalo se také o první konstrukci překonávající řeku Ohří, směřující od Vodní brány ke Kostelnímu dvoru se nepodařilo zachránit asi v období husitských válek.

Obr. 9 Fotografie zachycující večerní kompozici kadaňského hradu

Hrad se využíval jako panské sídlo. Prvním vlastníkem se stal Albrecht ze Žeberka, který zde vykonával správu celého žateckého kraje. Hrad vždy sloužil jako sídlo královského purkrabího, ale byly zde také vyhrazeny pro státní návštěvy. Je zde doložen pobyt krále Václava II. a i později krále Jana Lucemburského. V období husitských bojů byla Kadaň stěžejním městem, jehož hlavním úkolem bylo odrážet nájezdy vojsk a odolat pokusům o ovládnutí tohoto opevněného města.

Důsledkem pak byly rozsáhlé požáry, které díky hojnému použití přírodních stavebních materiálů (většinou na bázi dřeva) se rychle šířily a obvykle způsobily škody, které i kompletně narušily statiku objektu. Kadaňský hrad se nacházel v poměrně strategické pozici, kterou mu zajišťovala především přilehlá řeka Ohře, ale také druhý a třetí trakt městského opevnění, do kterého byl zasazen. I tak došlo k několika celkovým poškozením hradu.

Obr. 10 Podoba kadaňského hradu v 17. století (kresba z architektonické studie, publikace Památky Kadaně)

Vlivem častých stavebních úprav a rekonstrukcí celého hradního objektu nebyl hrad zachován v jeho původním architektonickém stylu a následkem bylo právě ztracení původního historického rázu celé budovy. Největší změny zaznamenal po třicetileté válce, kdy se nacházel ve stavu zříceniny.

Hrad byl provizorně opraven, ale po požáru v roce 1746 byla dispozice hradu přestavěna a hrad byl kompletně zrekonstruován k účelu kasáren. Tímto krokem hrad ztratil většinu svých raně gotických rysů. Hrad se tedy dočkal výrazné renesanční přestavby. Podoba stavu po rekonstrukci se víceméně dochovala dodnes.

Obr. 11 Pohled na hrad s přilehlou řekou Ohří

Nyní můžeme na hradě spatřit odkryté dochované fragmenty okenních otvorů gotického stylu, na kterých, máme možnost především pozorovat razantní změnu výškové úrovně podlaží. Této změny bylo dosaženo především při rekonstrukci a kompletní přestavbě hradu právě v 18. století. Vlivem přestavby byla také pozměněna i dispozice celého objektu včetně nádvoří.

Na straně jižního průčelí najdeme odhalené prvky pískovcového ostění sružených raně gotických okének. Gotická okna jsou také dochována ve věži, která se nachází v severovýchodní části objektu. Vlivem přestavby byla tato věž snížena.

Tyto prvky dnes činí na hradě nejvýraznější známky jeho gotického stylu. Znamky gotiky jsou patrné především v exteriéru celé budovy. Interiéry hradu jsou již čistě renesančního charakteru.

Obr. 12 Scan historické pohlednice, kresba hradu ze strany druhého břehu řeky Ohře

Hrad má v současné době kulturní využití zaměřené především na turistický ruch. V prostorách hradu najdeme městskou knihovnu, obřadní síň, domov pro seniory a výstavní síň. Celý hrad je obnoven dle jeho poslední klasicistní přestavby. Jedná se o jeden z nejvýraznějších raně gotických kastelů královských hradů střední Evropy.

Obr. 13 Fotografie zachovaného gotického, sruženého okna na hradě

3. 5. Kadaňský barbakan

U samotného východu z historického centra města procházíme směrem ke klášteru alžbětinek přes unikátní stavbu, a tou je barbakan v Žatecké ulici. Jedná se o objekt vystavěný v pozdní gotice a je součástí dochovaného městského opevnění. Tento objekt je spjat s nejstaršími dějinami města Kadaně. Barbakan byl vystavěn dle datace na štítu umístěného na čelní straně v roce 1458. Nejednalo se však o konečnou podobu městského opevnění. Proběhla zde celá řada rekonstrukcí a celé městské opevnění bylo stále budováno až do 16. století. Celé město uzavíralo a chránilo mohutné opevnění s řadou půlkruhových bašt, bránami s předsazenými barbakany. Právě ty poskytovaly skvělý rozhled do okolí díky jejich půlkruhovému tvaru a předsazené pozici. Celkově mělo městské opevnění trojitou zeď a vnitřní prostor byl dvoutraktový.

Obr. 14 Fotografie noční scény historického centra města, v popředí kadaňský barbakan

Přímo k samotnému barbakanu jsou připojeny také měšťánské domy, které zde vytváří řadu přerušenu prostorem pro vstup do jednoho z traktů městského opevnění. S barbakanem sdílí své zdi domy s čp. 332 a 335/1. V jeho obvodových zdech jsou jasně patrné dochované středověké střílny čistě gotického charakteru. Při průchodu vstupní branou máme možnost si všimnout lomeného oblouku, který je jedním z hlavních znaků gotického slohu. Jedná se o jeden z nejlépe dochovaných gotických barbakanů a zároveň části městského opevnění u nás. Nyní utváří kadaňský barbakan vstupní bránu ze strany Špitálského předměstí do historického centra města.

3. 6. Radnice města Kadaně

V samotném středu města nacházíme budovu radnice města Kadaně. Jedná se o unikátní budovu po stránce historie přestaveb a rekonstrukcí celého objektu. Samozřejmě, že nejhodnotnější je především její gotická stavební etapa, jejíž vznik se datuje ke konci 14. století. Původně se jednalo o městský kupecký dům. Dispozice trojlodí bývalého kupeckého domu jsou dodnes patrné v přízemí radnice. Tato stavba byla postupem času rozšiřována. Velikost domu jasně poukazovala na velký hospodářský význam tohoto města.

Obr. 15 Noční pohled na náměstí města Kadaně společně s radnicí a sloupem Nejsvětější trojice

Trojlodí tohoto typu je zachováno také u gotických radnic jako například ve městech Ulmu či Lüneburgu v sousedním Německu.

Z 15. století se zde objevují doklady o kapli v prostorách středního traktu. Věž radnice získala svou podobu na konci 15. století po mohutném požáru. To zapříčinilo vznik vysoké, zděné helmice a také výstavbu sklípkových kleneb. Do této doby se také datuje výstavba vysazeného točitého kosého schodiště.

Obr. 16 Fotografie radničního podloubí s gotickým portálem

Starší klenba v přízemí věže byla nahrazena novou pozdně gotickou, která byla umístěna na zachované starší konzoly a krátké náběhy nižších kleneb.

V pozdní gotice bylo také zaklenuto trojlodí nacházející se v přízemí, které bylo do chvíle rekonstrukce plochostropé v podobě trémového stropu. Kadaňská radnice je také jedním z míst, kde dochází ke střetu několika architektonických stylů. To dokládá také část renesanční podoby, ze které pocházejí zřejmě klenby s hřebínky s výsečí v místnostech nacházejících se v křídle sousedícím s ulicí Jana Švermy. Dnešní podoba radnice vychází z větší části z přestavby a rekonstrukce v 19. století. Proběhla zde velká změna dispozice, a to propojením radnice se sousedním domem čp. 185 a v pozdějších letech, také propojení s domem čp. 184.

Obr. 17 Detailní fotografie radničního arkýře nalézajícího se na čelní straně radniční věže, nad zaklenutým podloubím

Dnešní podoba radnice tedy odpovídá stavu po stavebních úpravách, které jsem uvedl v předchozím odstavci. V současné době byla také kadaňská radnice zrekonstruována. V minulém roce byla provedena rekonstrukce věžní části radnice i jejího křídla. Tato rekonstrukce zahrnovala opravu fasády radnice a povrchové úpravy.

Kadaňská radnice umístěná v dominantní pozici na náměstí poukazuje na úžasný kontrast gotické architektury v podobě věže společně s barokním průčelím, které se vyznačuje především jemnými rysy a elegancí barokního slohu. Město Kadaň společně s radnicí se může pyšnit jednou z nejzachovanějších gotických radničních památek v Čechách i středoevropského významu.

3. 7. Děkanský kostel Povýšení sv. Kříže

Přímo hlavní stavbou na historickém náměstí v Kadani je kostel Povýšení svatého Kříže, původní zasvěcení Panny Marie. Jedná se o stavbu s pozdně gotickým jádrem, ale výrazně barokně přestavěnou. V interiéru kostela můžeme spatřit pozůstatky gotické architektury v podobě kroužené klenby předsíně. Kostel má západní dvojvěžové průčelí s nízkou předsíní. Průčelí s věžemi je širší než navazující loď, která je doplněna bočními kaplemi a nad nimi probíhajícím ochozem. O barokní přestavbu se nejvíce zasadil pro náš region velmi slavný stavitel a místní rodák Jan Kryštof Kosch z Kadaně. Pod jeho vedením vznikla podoba kostela, která je i tou dnešní. Kostel byl ale také přestavovaný italskými staviteli Domenikem Rossim a Domenikem Orsim. Tato přestavba byla konána patrně dle návrhu slavného architekta Carla Luraga. Bylo použito obvodové zdivo presbyteria, ale bazilikální trojlodí, které bylo spatřeno ještě v 17. století bylo nahrazeno novou barokní lodí s bočními kaplemi. Hlavní část každého kostela, varhany, byla dokončena a do kostela umístěna v roce 1684. Kostel postihly také velké zednické a kamenické práce na konci 17. století. Báně věží byly dokončeny v letech 1715 až 1716. Zhotovil je místní tesař K. Zothe.

Obr. 18 Fotografie sochařské výzdoby exteriéru kostela Povýšení sv. Kříže

V 18. století postihl Kadaň mohutný požár, při kterém vyhořely všechny domy čp. 77 až čp. 83. Velké a devastující škody utrpěl také kostel, který byl v letech 1747 až 1755 obnoven právě pod vedením J. K. Kosche. Tato přestavba vymazala veškeré, i poslední zbytky znaků gotického slohu. Jednalo se především o vysoké gotické presbyterium. Kostelní věže byly provizorně ochráněny jednoduchými stanovými střechami, jelikož nové báně byly osazeny až roku 1862 stavitelem J. Schörbaumem z Lokte. Báně však zaznamenaly ještě jednu obnovu, a to ve 20. století.

Výrazné stavební změny zaznamenalo také průčelí kostela, a to přidáním soch čtyř evangelistů - sv. Marka, sv. Jana, sv. Matouše a sv. Lukáše. Tyto sochy jsou uměleckým dílem významného kadaňského sochaře Martina Grimera

Obr. 19 Interiér kostela Povýšení sv. Kříže, prostor presbyteria, hlavní loď

Dispozice celého objektu je poměrně jednoduchá. Po jeho severní straně přiléhá rozměrná přízemní sakristie a na opačné straně kostela najdeme předsíň. Kostel je provázaný s přilehlým děkanstvím krytou podklenutou barokní chodbou, která se nachází přímo v prostoru před farou.

Obr. 20 Interiér hlavní lodi, pohled směřující od presbytáře

V interiérech je jasně patrné zaklenutí lodi valenou štukovanou klenbou. Boční kaple jsou taktéž zaklenuty valenou klenbou. Nad nimi se nachází tribuna s výsečemi.

Arkády neprůchozích dvojic bočních kaplí jsou propojeny polem s arkádami horního ochozu, kde můžeme také spatřit vystupující balustrádu.

Obr. 21 Barokní varhany umístěné v kostele pod zaklenutým prostorem valenou klenbou

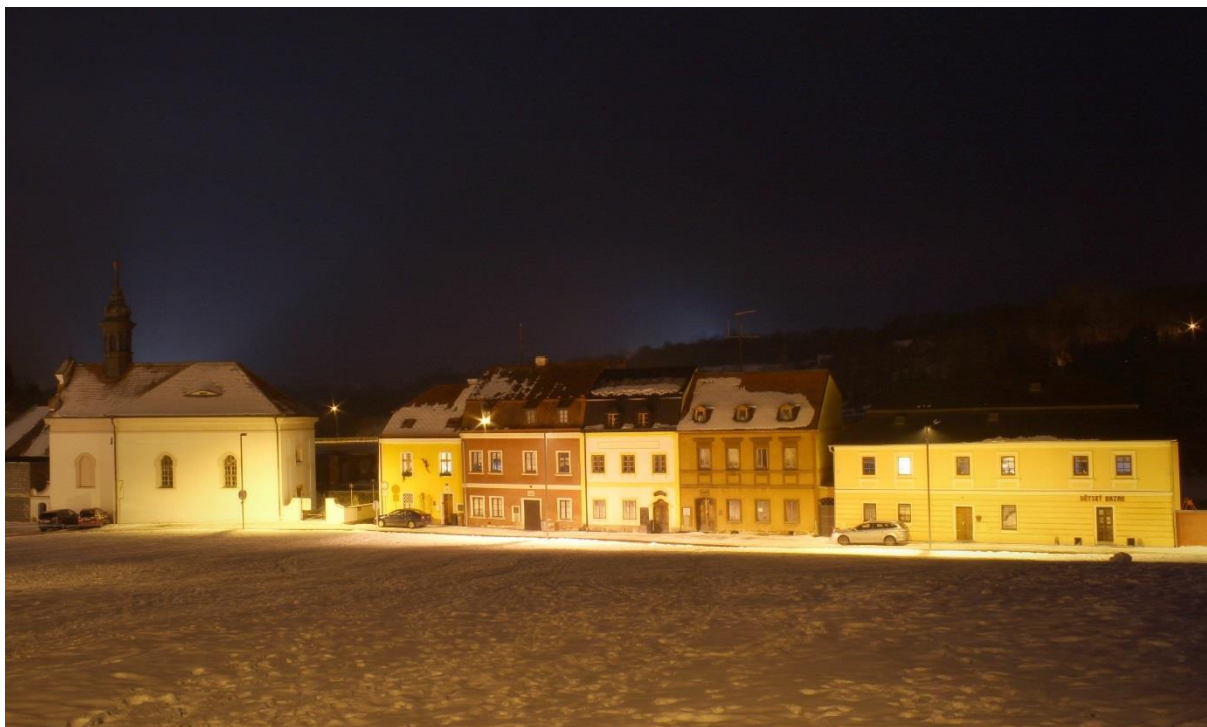
V současné době tento kostel je stále věrný své funkci. Jedná se o děkanský kostel, ve kterém se pravidelně konají bohoslužby a oslavy křesťanských svátků. Prostory tohoto nádherného kostela jsou také využívány pro pořádání koncertů, uměleckých vystoupení, svateb, křtů a pohřbů.

Obr. 22 Fotografie zachycující kostel Povýšení sv. Kříže při večerním osvětlení

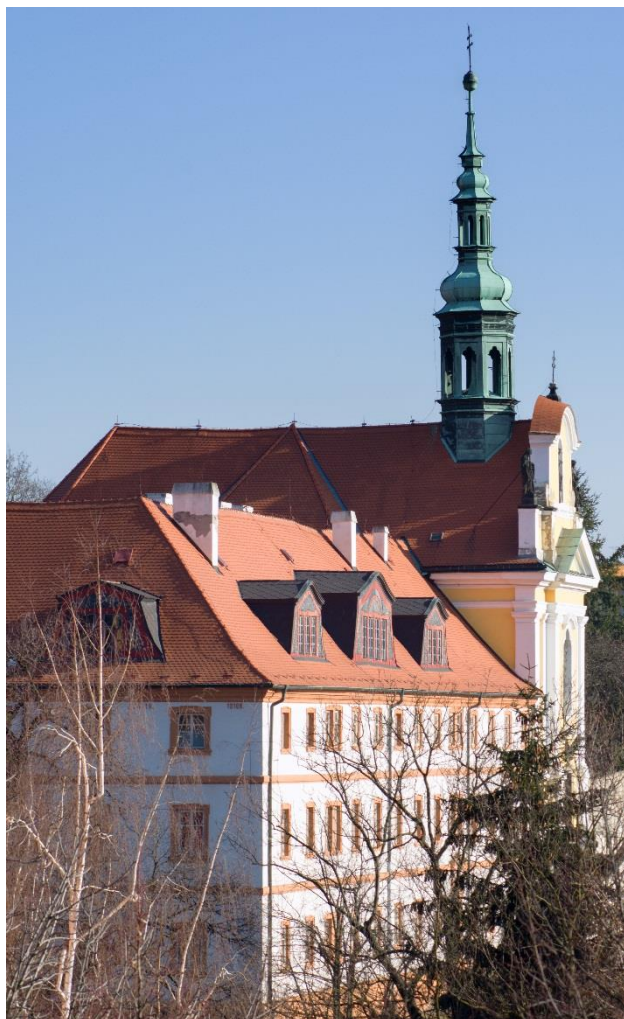
3. 8. Kostel Stěti sv. Jana Křtitele

Kostel se nachází na samotném konci památkové rezervace, za hradbami městského opevnění uzavírající řadu pěti měšťanských domů, které se v jeho blízkosti nacházejí. Kostel Stěti svatého Jana Křtitele je čistě raně gotického charakteru. Jedná se o celkově jednoduchý kostelík s obdélným půdorysem kostelní lodi. Ke kostelu přiléhá presbyterium skoro čtvercového tvaru. V prostoru nad tímto presbyteriem máme možnost pozorovat východní zděný štít barokního stylu. Okna kostela jsou obdélná s odsazeným záklenkem. Všechna průčelí kostela jsou orámována lisénovými rámy. Východní průčelí je slepé. Můžeme zde spatřit ukončení štítem, který je členěn pilastry s hlavicemi, na které poté navazuje zalomení římsy. Uprostřed tohoto štítu je nika, v níž je umístěna socha svatého Jana Křtitele. Na straně západního průčelí se nachází kamenný vstupní portál s jasně patrným vrcholovým klenákem. Tento gotický kostel byl výrazně poškozen třemi požáry, a to poprvé ve 14. století a dvakrát v 15. století. Kostel byl mnohokrát rekonstruován. Z raně gotické či přechodové stavby se podařilo dochovat mohutné kvádry s johanitskými kříži, které jsou v současné době pod omítkou v presbyteriu. Dochovalo se také přístupové schodiště v prostoru kazatelny. Kostel je v dnešní době využíván městem pro pořádání kulturních a slavnostních akcí.

Obr. 23 Noční pohled na kostel Stěti sv. Jana Křtitele (vlevo)

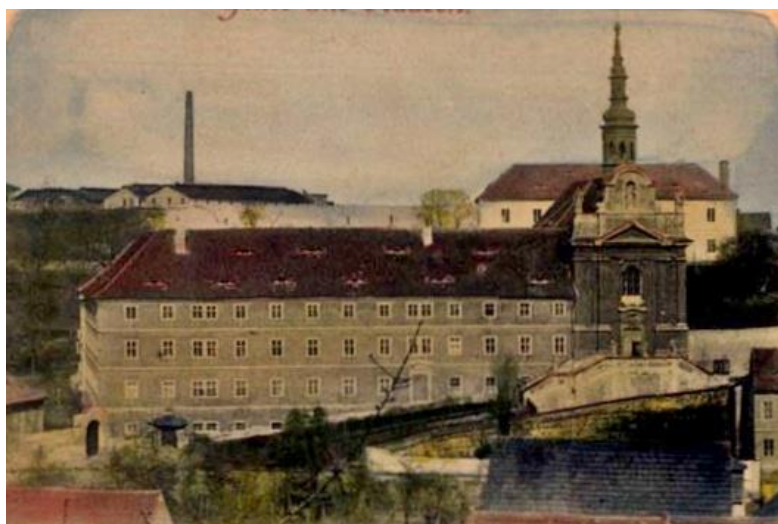
3. 9. Kadaňský konvent sester alžbětinek

Vznik kadaňského konventu je neodlučitelně spojen s příchodem prvních alžbětinek do Kadaně, který se udál roku 1748. Alžbětinkám bylo povoleno zřízení kláštera s nemocnicí na uzemní parcele náležící Kadani. Definitivní příchod alžbětinek do královského města Kadaně se udál v listopadu roku 1748. Již v této době byly předem vybrány a odkoupeny pozemky potřebné pro výstavbu kadaňského konventu, jehož úkolem bylo mimochodem také konkurovat konventu pražskému. Jakožto zhotovitel stavby byl vybrán kadaňský stavitel J. K. Kosch, který odjel do hlavního města proto, aby proměřil pražský konvent a kostel, podle něhož měly být také vystaveny budovy v Kadani. Místo předem vybrané se ukázalo jako velice vhodné pro výstavbu budovy tohoto velmi rozměrného charakteru. Samotná výstavba kláštera byla zahájena v roce 1748. V roce 1753 se začínal objekt postupně užívat. V tomto roce se také začínalo s výstavbou kostela.

Obr. 24 Fotografie alžbětinského konventu v Kadani

Kompletní výstavba celého objektu i s dostavbou přilehlých budov byla dokončena až v roce 1853. Uzavřená čtyřkřídlá budova konventu je založena ve svažitém terénu. Fasády jsou členěny římsami. Při pohledu na objekt můžeme zaregistrovat desetiosé boční průčelí, které se připojuje na novější pětiosé východní křídlo.

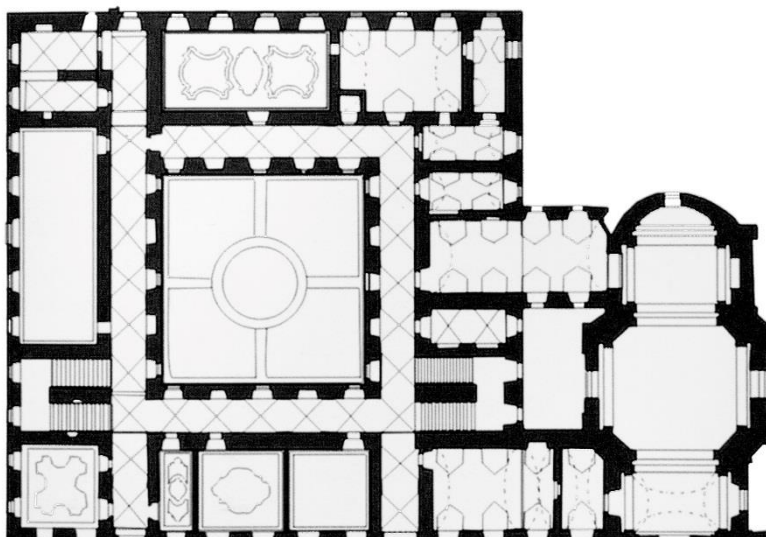

Obr. 25 Historická podoba konventu v 19. století (kresba)

V nejvyšší poloze se nalézá průčelí kostela s představeným schodištěm. Vstupní portál kostela odpovídá úrovni prvního patra konventu. Stejným znakem jako u jiných konventů je především bohatě vyzdobený nástěnnými malbami plochostropý refektář. Malby v konventu zhotovil Josef Fux. Ve 20. století byly tyto malby zrestaurovány J. Kaderou.

Kostel je situován čelní stranou přímo naproti historickému centru s městským opevněním. Před hlavním vstupem je položeno otevřené vnější schodiště s kamenným zábradlím, doplněným sochařskou výzdobou.

Vnitřní vybavení a doplňky kostela jsou rokokového charakteru a pojí se spolu se stavbou okolo roku 1754. Hlavní zásluhu na výzdobě interiéru má kadaňský řezbář C. J. Waitzmann. Vnější fasáda kostela je v dnešní době žlutookrové barvy a vynikají zde pískovcové prvky. Dispozičně se dá říct, že se jedná o variantu vycházející z hradčanského kostela sv. Jana Nepomuckého.

Obr. 26 Půdorys kadaňského konventu (architektonická studie, dokumenty města)

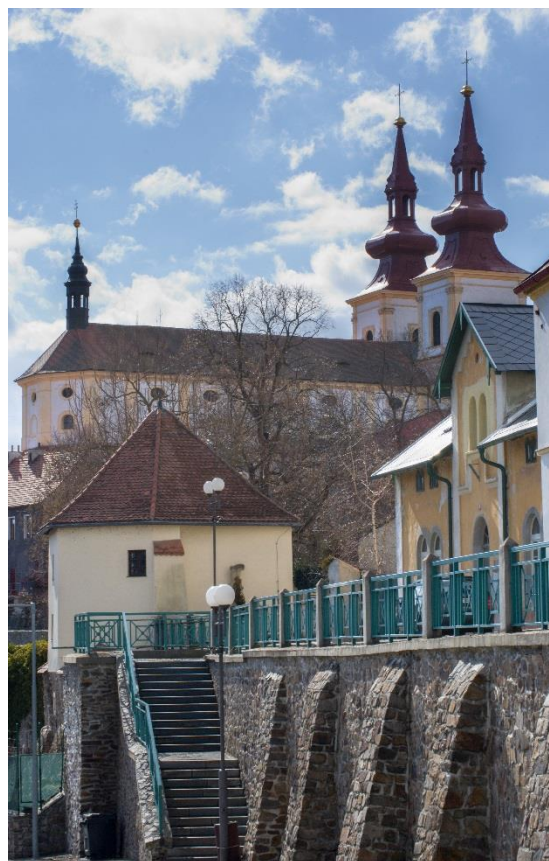

Nyní je tento objekt využíván výhradně pro církevní účely. Tvoří impozantní uzavření tzv. Špitálského náměstí, a tak i celé památkové zóny v Kadani. Věž v průčelí konventu dotváří různorodé panorama města a je patrná při prvním pohledu na historické centrum.

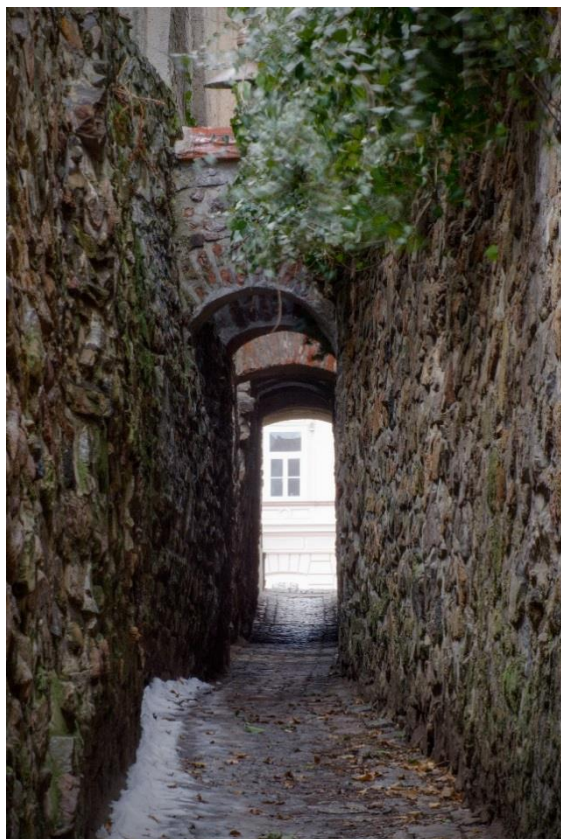
Obr. 27 Detailní fotografie věže konventu, pohled z historického centra města

3. 10. Katova ulička, nejužší ulice v České republice

Město Kadaň drží hned několik prvenství. Jedním z nich je také Katova ulička, která je registrována jako nejužší ulice v České republice. Tato ulička propojuje historické náměstí se Špitálským předměstím. Ulička se nachází mezi domy čp. 76 a 77. Délka uličky je 51 metrů a její šířka v nejužším místě je 66,1 cm. V průčelí ze strany předměstí je kamenný vstupní portál naznačující v jeho vrcholu lomený oblouk. Po celé délce je ulička překlenuta rozpínacími prampouchy mezi domy čp. 76 a 77. Vznik samotné uličky se datuje kolem 14. století. Měla být vystavěna společně s prvním pásem hradeb. Ulice původně sloužila jako odpadní stoka přebytečné vody z kašen a měšťanských domů na náměstí. V pozdějších letech byla také využívána pro zcela odlišné účely. V 16. až 17. století, kdy bylo město držitelem práva hrdelního, ulicí procházel kadaňský kat, který obýval dům čp. 190 přímo sousedící s ulicí ze strany Špitálského předměstí. Tento dům bývá často nazýván Katův dům.

Obr. 28 Fotografie ze strany Špitálského předměstí, budova vlevo tzv. Katův dům

Tento způsob využití uličky není v Kadani ojedinelý. V dobách středověku se ve městech, která měla hrdelní právo, tedy právo popravovat odsouzené, běžně vyskytovaly ulice určené pro užívání katem. Kat ulici využíval k průchodu přímo k popravišti, kde měl být vykonán rozsudek. Často byly tyto ulice odděleny od ostatních, aby se lidé s katy přímo nepotkávali. Posledním kadaňským katem byl v této lokalitě proslulý ranhojič a lidový léčitel Ignác Kayl. Katova ulička v Kadani je nyní využívána jako turistická atrakce. Ulice si zachovává svůj původní vzhled od jejího vzniku a je zapsána na seznamu kulturních památek.

Obr. 29 Fotografie Katovy uličky

4. Domy v Kadani v památkové chráněné oblasti

Tuto kapitolu bych rád věnoval historicky a stavebně velmi zajímavým městským domům náležícím Kadani. Jedná se o souhrn architektonických poznatků k domům, které jsou zapsány v registru památkově chráněných budov a jedná se tedy o kulturní památky České republiky. Jedná se o základní objekty městské památkové zóny, které byly po celou dlouhou historii obydlím samotných měšťanů, ale plnily také funkci obchodní či výrobní.

Největší vývoj těchto domů je zaznamenán v období 1. poloviny 13. století. Nejstarší stavební fáze jsou zachovány právě v podzemních podlažích. Pro detailní odhadnutí nejstarší dispozice měšťanských domů slouží právě jejich půdorysy suterénů. Můžeme zde také nalézt různé typy staveb se zadní komorou, která je zbytkem nejstarší zemnice, vznikající v první fázi na vytyčené stavební parcele.

Kadaňské domy jsou známe především důmyslným podsklepením, které zahrnuje vícepodlažní sklepy, několikakomorové sklepy nebo také propojení sklepů více domů komunikačními chodbami. Co se týče sklepní dispozice, tak ve většině případů první sklep s výše položenou podlahou souhlasil s uliční čarou. Mezi dalšími sklepními komorami se nacházela úzká šíje, do které ústilo schodiště. Přední sklepy bývaly komunikačně propojeny přímo s ulicí či náměstím samostatným schodištěm. Nejzachovalejší dispozice sklepů se dochovala dodnes u domů níže vypsanych s čp. 7, 116, 117, 119, 120. Právě tyto poznatky přinesl dlouholetý průzkum českých i evropských středověkých domů, který se odehrával také v Kadani.

Obr. 30 Uliční fotografie, na fotografii jsou viditelné domy čp. 96, 97, 98 a 99 (vlevo)

Tyto památky bývají velmi často vyzdobeny nejrozmanitější výzdobou na vnějších fasádách v podobě sochařských plastik, erbů, štukatérské výzdoby a na štítech domů můžeme najít také sluneční hodiny, které zde měly i svou praktickou funkci. Domy níže vypsané jsou opatřeny popisnou cedulí, která upozorňuje na památkově chráněný objekt a návštěvníci zde najdou stručný přehled zásadních informací o objektu, před nímž se zrovna nacházejí.

4. 1. Domy v památkově chráněné oblasti

ČP. 6

Dispozice přízemí a sklepy dokládají gotický původ domu. Stavba doznala v průběhu vývoje řadu změn. Z nichž nejvýraznější je pozdně barokní, která se dá připsat J. K. Koschovi. V 19. století přibýlo dvorní křídlo domu.

ČP. 7

Tento dům vznikl spojením dvou středověkých objektů. Gotický sloh doplnila renesanční přestavba ze 17. století. Vzhled výrazně obohatila pozdně barokní přestavba ze 2. poloviny 18. století. Tato podoba se dochovala do dnešní doby.

Obr. 31 Detail vikýřového štítu se slunečními hodinami na domě čp. 7

ČP. 10

Dům ve svých sklepech obsahuje jádro kamenného domu ze 13. století. Najdeme zde také čtvercovou zaklenutou komoru. Dům byl rozšířen v gotice a v renesanci až k dnešní stavební čáře. Další změny doznal barokní přestavbou a výraznou klasicistní po požáru v roce 1811, kdy vzniklo dnešní průčelí a dvorní křídlo.

ČP. 11

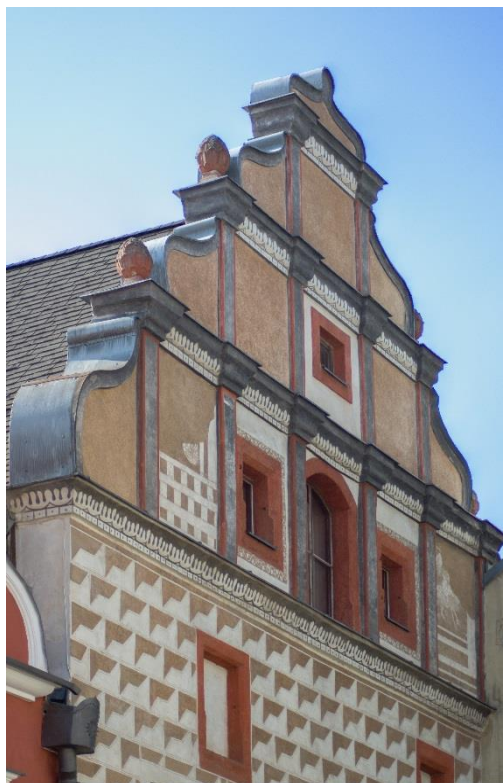
Gotická stavba se v domě zachovala ve sklepech a ve zdivu v přízemí. Reprezentační charakter dokládají ve zdivu doložené široké lomené arkády a z renesanční přestavby dochované klenby a dokumentované zbytky vnitřních maleb. Klasicismus dům obohatil štukovými rámy na stropěch v patře, přetvořil jeho průčelí.

ČP. 18

V tomto historicky velmi cenném domě byl uzavřen ve světových dějinách známý Kadaňský mír mezi Filipem Hesenským a římským králem Ferdinandem I. Právovárečný dům gotického původu byl výrazně renesančně přestavěn ve 2. polovině 16. století. V podstatě do dnešní podoby, s průčelím se štítem a fasádou se sgrafitovým dekorem a uvnitř s dekorativní hvězdicovou klenbou. Nachází se v těsném kontaktu s městskou branou (Svatá brána). Vnitřní zeď na západní straně domu je pozůstatkem městské hradby, ke které byl celý objekt přistavěn.

Obr. 32 Detailní fotografie erbu na uliční stěně domu čp. 18, na fotografii je patrná sgrafitová omítka

Obr. 33 Fotografie štítu domu čp. 18

ČP. 28

Gotický původ domu dokládají sklepy a pravá část přízemí. Do poloviny 16. století zde byla obecní vývařovna. Raně renesanční přestavbou v 1. polovině 16. století vznikl dům ve své dnešní podobě, se zachovanými dřevěnými stropy a doloženou červenobílou barevností průčelí. Dům svou půdorysnou plochou a hmotou dokladuje specifika středověkého urbanismu.

ČP. 45, 46

Původní dva gotické domy dokládají sklepy a část gotického zdiva v přízemí. Sjednocení domů v jeden celek v 19. století narušilo původní historický ráz domů. Jeho předchozí výstavnost je patrná z náběhu kleneb dnes plochostropého podloubí.

ČP. 47

Dům gotického původu ze 14. století s představeným podloubím. Výraznou přestavbou prošel v polovině 18. století, kdy vznikly klenby v přízemí, vstupní portál a bylo přistaveno patro. Po požáru r. 1811 v klasicismu byl přeřešen přední trakt s podloubím včetně úprav průčelí.

ČP. 48

Dům s dochovanými gotickými sklepy a komorou ze 14. století, s podloubím přistaveným v pozdní gotice. Z velké přestavby domu po požárech r. 1631 a 1635 pocházejí klenby v přízemí. V klasicismu po roce 1811 bylo přebudováno patro a uliční průčelí. Poslední stavební změny a úpravy dům doznal po požáru r. 1946.

ČP. 49

Dům gotického rázu s dochovanou dispozicí z druhé poloviny 14. století. Klenby přízemí dokládají rozsáhlou pozdně renesanční přestavbu. Po požárech r. 1631 a 1638 zůstal velmi dlouho jako spáleniště. Rekonstrukcí přední části domu včetně fasády vznikl jeho dnešní vzhled.

ČP. 72

Dům vystavěný v gotickém slohu s dochovanými gotickými a renesančními sklepy byl výrazně přestavěný po požáru r. 1750 a 1786. Poslední úprava fasády z pol. 19. století zjednodušila jeho barokní vzhled. Kromě pivovaru zde byla v 18. století vinopalna a od konce 18. století hostinec U zlaté koruny.

ČP. 73

Právovárečný dům s dochovanými gotickými sklepy je výrazně barokně přestavěný. Najdeme zde vikýřový štít v průčelí domu. Další přestavby souvisí s opravami po několika požárech, co dům zachvátily.

ČP. 74

Gotický dům je dochovaný ve sklepech, v dispozici a v klenbě průchodu v přízemí. Z pozdně renesanční přestavby pocházejí klenby v přízemí a mezipatra včetně pozoruhodné hvězdicové klenby síně. Po rekonstrukci v 18. století vznikla současná podoba průčelí v barokním stylu s rokokovými doplňky a stropy nad 1. patrem.

ČP. 76

Gotický původ tohoto domu dokládají taktéž jeho sklepy vystavěné na konci 15. století a štítová zeď do uličky, s gotickými okénky tzv. rozetami. Dnešní dům vznikl klasicistní přestavbou, jako novostavba, bez návaznosti na předešlé rekonstrukce.

ČP. 78

Gotický původ středověkého domu dokladuje zdivo sklepa a průčelí. Dům byl zcela přestavěný do dnešní podoby po požáru v roce 1753. Autorem této přestavby byl pravděpodobně kadaňský stavitel J. K. Kosch. Klasicismus přidal výtvarné prvky dveří.

ČP. 79

Dům obsahuje gotické jádro z konce 13. století. Ve 14. století se jednalo o dvoutraktovou stavbu s komorou a velkou síní. Po velké přestavbě provedené v barokním stylu se kompletně dispozice domu změnila na trojtrakt a vzniklo zde také výrazné průčelí s vikýřovým štítem a zdobenou balustrádou.

Obr. 34 Fotografie sochařské plastiky v průčelí domu čp. 79

ČP. 80

Dům ve svém jádře čistě renesančního charakteru má v podloubí bosovaný portál s mladším volutovým nástavcem s erbem. Barokní sochy světců z 1. poloviny 18. století a kartuše Čtrnácti sv. Pomocníků doplňují novorenesanční fasádu.

Obr. 35 Detailní fotografie barokní výzdoby domu čp. 80

ČP. 81

Dům gotického původu s dochovanými sklepy a dispozicí přízemí, která dokladuje kvalitu gotického architektonického umění. K přestavbě spojené také se vznikem podloubí došlo v 17. století. Komunikační prostory a fasáda vznikly v klasicismu.

ČP. 82

V tomto domě také gotického rázu bývala stará městská škola. Jeho původ z gotiky dokládají sklepy. Horní stavba je po rekonstrukci renesanční, v přízemí se dochovala místnost s drobnou sklípkovou klenbou. Novodobá fasáda vznikla po požáru v roce 1811 a byla tak zjednodušena novodobými úpravami.

ČP. 84

Původně děkanská knihovna, bývalá kaple Růžencového bratrstva. Jedná se o jednolodní příčnou kapli se síťovou klenbou, která je zdobena alegorickými malbami. Presbytář kaple je obohacen křížovou žebrovou klenbou. Celá kaple prodělala přestavbu kolem 17. století. Součástí budovy je také městské opevnění, které vzniklo ve 14. století.

ČP. 85

Jedná se zřejmě o původní sídlo johanitských farářů. Budova má raně gotické čtyřhranné jádro ze 13. století. S dochovaným nárožím z kvádřikového zdiva a s křížovou klenbou. Dnešní kompletní rozsah domu pochází již z gotiky.

V renesanci se pouze ztvárnila podoba vnitřních prostor. Do této stavby také výrazně zasáhla barokní doba, která domu přidává v souvislosti s přestavbou kostela spojovací chodbu s opěrnými prvky tedy tzv. prampouch.

Obr. 36 Pohled na dům čp. 84 a 85, na fotografii je znatelná podklenutá spojovací chodba

ČP. 86

Najdeme zde ve sklepě dochovaný prostor z rané výstavby Kadaně ve 13. století. Gotické zdivo zasahuje až do přízemní průčelní zdi. O barokní přestavbu se zasadil nejvíce Jan Kryštof Kosch a vytvořil z domu budovu městského palácového typu s typickým vikýřovým štítem a bohatou štukovou výzdobou. V nice štítu stojí socha Nejsvětější trojice od sochaře K. Weitzmanna.

Obr. 37 Pohled na štít domu čp. 86, socha Nejsvětější trojice od sochaře K. Weitzmanna

ČP. 90

Průčelí domu pochází z doby kolem roku 1760. Najdeme zde kvalitní štukatérskou výzdobu, kterou doplňuje konzole s barokní soškou Panny Marie. Z domu se zachovalo pouze průčelí a malá část přízemí. Ostatní části domu byly zbořeny po druhé světové válce.

ČP. 96

Kamenné klenby sklepa tohoto domu svědčí o kvalitní gotické architektuře zde panující. Klasicistní průčelí a vnitřní prostory stavby pocházejí z konce 19. století, byly ještě upravovány ve 20. století.

ČP. 97

Dům vznikl jako renesanční novostavba. Zachovaly se sklepy a zaklenuté prostory v přízemí a v prvním patře. Průčelí pochází z klasicistní přestavby před rokem 1850.

ČP. 98

Středověký původ domu dokládají sklepy, původně tedy plochostropé, dodatečně zaklenuté. Gotická dispozice přízemí byla přestavěna v 17. století ze stavebních aktivit 18. století. Hlavní okrasou tohoto domu je trojramenný vstupní portál.

Obr. 38 Pohled směřující ke kostelu Povýšení sv. Kříže, po stranách domy čp. 100, 101, 114 (vpravo)

ČP. 100

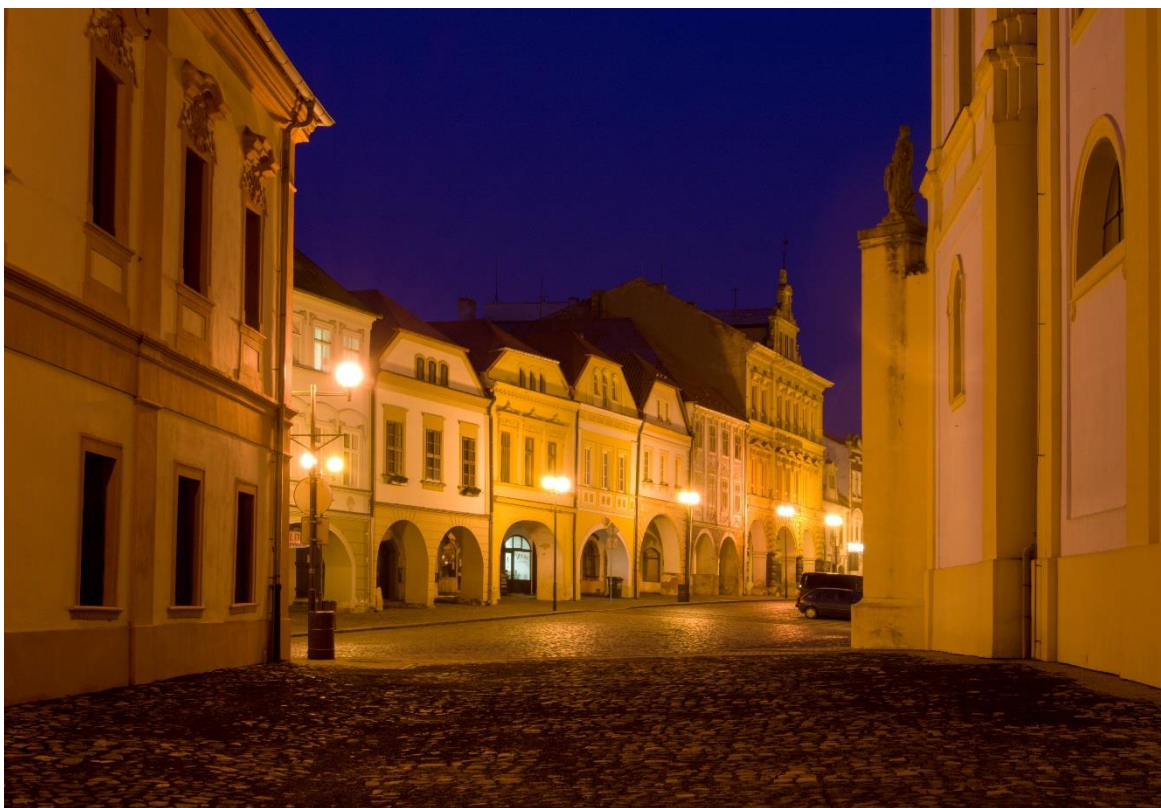
Dům s gotickými sklepy prošel radikální barokní přestavbou, která vyrušila původní historický ráz domu. Přestavba se konala kolem poloviny 18. století. V této době vzniklo také průčelí se štítem a klenby v přízemí.

ČP. 103

Dům vznikl jako pozdně renesanční novostavba včetně jeho průčelí v 17. století na gotické parcele. Přízemní rozsáhlá vstupní síň překlenutá hřebínkovou klenbou se dispozičně opakuje v jeho sklepech. K objektu patří gotická bašta, upravená v klasicismu k obývání.

ČP. 113

Dům vznikl na středověké parcele na konci 16. století. Dnešní vzhled domu s mansardovou střechou a nikou se sochou P. Marie je výsledkem barokní přestavby z 18. století.

Obr. 39 Večerní snímek zachycující řadově uskupené měšťanské domy (čp. 116, 117, 118, 119 a 120 ve výstřední pozici na fotografii)

ČP. 115

Dům ve zdivu gotický, s původními dochovanými sklepy, na parcele z lokačního rozvrhu 13. století. Výrazně byl přestavěný v 17. století v pozdně renesančním stylu a později ve stylu barokním v průběhu 18. století. Poslední velká přestavba po požáru roku 1786 dala vzniknout jeho průčelí a dispozici 1. patra. Na fasádě směrem k náměstí stojí soška Panny Marie. Střed domu se zřítíl kolem roku 1980. Byla nutná masivní rekonstrukce, která bohužel pozměnila jeho historický ráz.

ČP. 116

Jedná se o kamenný dům na středověké parcele z pozdní gotiky. Zůstaly nám zde dochované gotické sklepy a dispozice přízemí včetně podloubí. Zásadní přestavbu dům zaznamenal po požáru v 19. století. Vznikl zde také nový oblouk podloubí a kompletně byl dům v roce 1860 zvýšen o jedno patro.

ČP. 117

Gotický dům na parcele vytyčené ve 13. století s dochovanou raně gotickou zadní komorou. Z pozdně gotické přestavby existují sklepy a nepochybně také podloubí. Renesanční přestavba v první polovině 17. století změnila dispozici a zaklenutí v přízemí.

Obr. 40 Noční zrcadlení kadaňských domů v kašně na náměstí v Kadani

ČP. 119

Dům s původními gotickými sklepy a částí přízemí, s doloženou renesanční přestavbou, byl zásadně přestavěn včetně průčelí ve druhé polovině 19. století.

ČP. 120

Z gotického domu se zachovala zadní komora a sklepy. Při přestavbě na počátku 17. století vzniklo podloubí a zadní síň v patře s ornamentální štukovou výzdobou. V roce 1876 bylo vestavěno schodiště a došlo k přehrazení přízemní vstupní síně.

ČP. 121

Původní gotickou stavbu dokladují pouze lomené oblouky v podloubí. Dům je renesanční novostavba ze 16. století s dochovaným prostorovým rozvrhem a zaklenutím. Klasicistní přestavba na konci 18. století zvýšila dům o jedno patro a dodala dnešní vzhled fasády s rokokovými ornamenty.

ČP. 124

Gotický původ domu dokládá sklep. Nadzemní část je výsledkem přestaveb z různých stavebních etap s klasicistním průčelím po roce 1800.

ČP. 163

Dům s gotickými sklepy a s dochovaným průčelím v lomenou klenbou v přízemí dokládá svůj velký architektonický význam. Podlehl také řadě rekonstrukcí, které byly pozdně renesančního charakteru a takto se utvořila současná podoba objektu. Samotnou stavbu nepatrně pozměnili ještě klasicistní přestavby. Celý objekt se ocitl na konci 20. století v havarijním stavu. Díky velkému zájmu současného majitele byl dům obnoven dle historických záznamů do jeho původní gotické podoby. Byly zde provedeny zásadní změny vzhledu fasády a vnitřních interiérů, kde bylo přiznáno několik kleneb z gotického období. V současné době byl tento dům zařazen také do soutěže Památka roku 2017, kterou pořádá Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, kde se v ústeckém kraji ocitl na vítězném místě pro dokonalou obnovu této památky.

Obr. 41 Detail průčelí domu čp. 163, obnovená gotická podoba fasády z uliční strany

ČP. 175

Tento dům patřil známému baroknímu kadaňskému staviteli Janu Kryštofovi Koschovi, který v něm 29. dubna 1778 zemřel. J. K. Kosch se narodil v roce 1698 ve Zvoničkově. V Kadani se usadil v roce 1728. Je autorem mnoha barokních staveb domů a kostelů ve městě, v okolí například v nedalekém Klášterci nad Ohří

ČP. 184

Dům dokládající výstavbu kamenných domů v Kadani dochovaným čtvercovým jádrem. Gotická stavba s podloubím vznikla po roce 1400, dvorní křídlo v polovině 16. století. Renesanční přestavba vytvořila velkolepou vstupní síň, další z obnov budovy datuje nápis na arkýři 1638. V klasicismu bylo vloženo nové schodiště a v 19. století vznikla novogotická fasáda.

Obr.42 Fotografie arkýře a uliční stěny domu čp. 184 na náměstí v Kadani

ČP. 185

Gotický dům na této parcele měl kdysi podloubí. Dodržoval také uliční čáru. Dnešní objekt je renesanční novostavba z 2. poloviny 16. století s dochovanou figurální sgrafitovou výzdobou v průčelí a sochařsky zdobeným portálem. V jeho přízemí najdeme dochované klenby ze 16. století. Dnešní fasáda s atikou se sochami 4 ročních dob je výsledkem klasicistní přestavby.

5. Jan Kryštof Kosch

Architekt a stavitel Jan Kryštof Kosch byl velmi významnou osobností pro zdejší region v oblasti stavebního rozvoje. J. K. Kosch byl jedním z nejvýznamnějších příslušníků stavitelského rodu Koschů. Příslušníci jeho rodu byli poddanými hrabat Thunů – majitelů kláštereckého panství. Ve věku 30 let byl J. K. Kosch propuštěn z poddanství a přestěhoval se do Kadaně, kde byl 29. března 1728 přijat jako zednický mistr. Velkou popularitu mu přinesly právě výstavby a rekonstrukce v Kadani a jejím okolí.

Mezi nejvýznamnější díla J. K. Kosche patří především Hřbitovní kostel Panny Marie v barokním stylu s rokokovými doplňky v Klášterci nad Ohří, obnova kostela Povýšení sv. Kříže v Kadani, výstavba kadaňského konventu sester alžbětinek a barokní přestavba bočního křídla kadaňské radnice.

Typickými znaky jeho práce jsou především vikýřové štíty na měšťanských domech zdobené nikami a štukatérskou výzdobou a dynamicky na koso stavěné prvky. Štíty bývali často doplňovány sochařskými plastikami, které byly umístovány do prostoru nik a dotvářeli tak uměleckou krásu barokní architektury objektu. Dalším častým znakem tvorby J. K. Kosche jsou vstupní portály domů obohacené trojlistými světlíky nad vchody, které měli za úkol prosvětlit hlavní chodbu v interiéru stavby. V Kadani provedl velké množství rekonstrukcí, které spočívaly především v barokní obnově staveb. Ve většině případů se jednalo o rekonstrukce měšťanských domů po požárech, které je postihly. Právě tyto přestavby mu přinesly příležitost vtisknout městu Kadani pozdně barokní ráz. Domy čp. 50, 78, 79, 82, 85 jsou objekty, které díky svému dochovanému průčelí, poukazují na opravdovou kvalitu barokních přestaveb J. K. Kosche. V 18. století se J. K. Kosch zasadil při výstavbě alžbětinského kláštera s kostelem sv. Alžběty a sv. Rodiny, který svojí věží významně obohatil vzhled města.

Obr. 43 Vikýřový štít, typický znak přestavby provedené J. K. Koschem (dům čp. 86)

Jedná se o jednu z nejvýraznějších stop jeho stavební činnosti, co v Kadani zanechal. Sám J. K. Kosch obýval dům čp. 175 ve středu města. Jedná se o nenápadný dům, původně s barokními znaky, které se ale během rekonstrukcí v 19. století z velké části nepodařilo dochovat. V tomto domě žil J. K. Kosch 50 let a 29. dubna 1778 zde také zemřel. Po jeho smrti bylo do úmrtní kroniky města zaznamenán tento dodatek „měšťan kadaňský, nejctěnější pán a nejlepší architekt“.

6. Závěr

V závěru mé práce bych rád vyjádřil můj hlavní cíl a samotný účel práce. Práci jsem zpracoval na základě mé vize o propagaci kulturního dědictví České republiky. Do práce jsem zakomponoval tedy jak poznatky v podobě podrobného popisu zdejší architektury, tak i formu turistické průvodní publikace odborného znění.

Má práce zobrazuje a popisuje hlavní architektonické zajímavosti města Kadaně. Práci bych rád apeloval na zájem o uchovávání a vážení si památkově chráněných objektů. Mou snahou je především šířit povědomí o architektonicky zajímavých objektech nacházejících se v našem regionu a také propagovat krásu zdejších měst formou mých vlastních ilustrativních příspěvků, tedy formou umělecké fotografie. Tyto fotografie jsou také již v našem regionu využívány ve formě propagačních materiálů destinačních agentur, měst apod. V práci se snažím také připomínat významné osobnosti umění a stavitelství, které zde působily svou tvorbou.

Obr. 44 Historické centrum města Kadaně za zimní noci

Mou vizi o využití práce vkládám především do použití jako odborné publikace o zdejším regionu nebo interaktivního projektu rozšiřující zájem budoucích návštěvníků města o zdejší architekturu. Do interaktivního zpracování bych využil hlavně formu mobilní aplikace, která by byla volně stažitelná návštěvníky například pomocí QR kódu v infocentru města či hypertextovým odkazem na webových stránkách města Kadaně.

Velmi rád budu v práci do budoucna pokračovat, jelikož si uvědomuji velký přínos, který mi tyto práce dávají z hlediska všeobecných znalostí o našem regionu. K mé velké radosti zde mohu také vidět možnosti dalšího využití mé fotografické tvorby a také nacházím nové zkušenosti například z jednání s úřady či dalším institucemi. Dle mého názoru je velmi důležité pro současné i budoucí generace prohlubování si znalostí a povědomí o kulturním dědictví naší země, a to hlavně pro zachování úcty k těmto památkám, ale také pro obdiv tohoto umění, který si tyto památky zajisté zaslouží.

7. Vysvětlení pojmů

arkáda – překlenutí mezery rozestupů podpor (pilířů, nebo sloupů), oblouky

arkýř – předsazená konstrukce vyčnívající z průčelí budovy, je posazený buď na nosnících vystupujících ze zdiva (krakorcích), nebo na samostatné nosné konstrukci

bašta – předsunutá, popř. věžovitá část městského opevnění, okrouhlého půdorysu nebo i čtvercového či mnohoúhelníkového. Zpravidla vybudována ve spojení s městským opevněním

báň – zastřešení ve tvaru kopule

dormitář – (*dormitorium*) v klášteře – společný sál pro spaní

Obr. 46 Fotografie gotické kružby okna

kastel – původně ve středověku a starověku malé pevnosti, nacházely se před hlavní pevností

konvent – klášter, skupina mnichů žijících v klášteře

kružba – gotické rozčlenění plochy závěru okna, nadsvětlíku dveří, zábradlí apod.

lod' – v chrámové nebo i jiné stavbě podélný prostor ohraničený zdí nebo sloupy. Podle počtu lodí hovoříme o dvoulodí, trojlodí atd.

nika – pravoúhlé nebo okrouhlé rozšíření prostoru prohloubením v síle zdi

ochoz – krytá, zavřená nebo i zcela otevřená chodba kolem budovy, sálu, nádvoří apod.

pilastr – pravoúhlé, někdy zešíkmené, ploché, před líc zdiva mírně vystupující zesílení stěny tvořící s ní konstruktivně jeden celek. Bývá členěn obdobně jako sloup.

plastika – sochařské dílo, socha nebo reliéf

Obr. 45 Fotografie arkýře

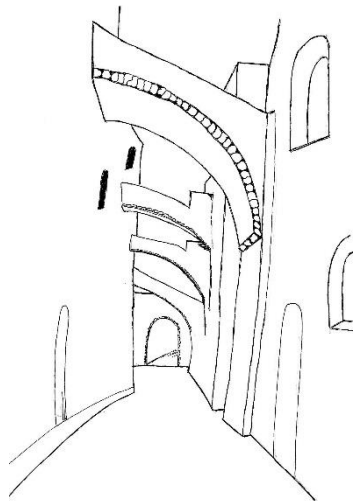
Obr. 47 Vstupní portál ve Františkánském klášteře

Obr. 48 Fotografie pilastru

podloubí – průchodná, otevřená, přízemní část budovy při ulici (náměstí), sloužící jako komunikace

portál – architektonicky upravený vstup nebo vjezd tvořící součást stavebního objektu

prampouch – rozpěrný oblouk v úzkých středověkých ulicích

presbytář (presbyterium) – místo kde je v katolických kostelích umístěn hlavní oltář

předhradí – část hradu (hradního opevnění) mimo obvod hlavní hradební zdi

refektář – klášterní jídelna

Obr. 49 Kresba překlenutí prampouchy

Obr. 50 Fotografie presbyteria v kostele Povýšení sv. Kříže

rozeta – architektonický motiv ve tvaru terče, ve středověku jimi byly zdobeny svorníky kleneb a můžeme je také najít jako samostatnou výzdobu

sakristie – místnost, zpravidla přidružená k chóru kostela k uložení předmětů potřebných pro bohoslužbu a přípravě kněze.

Obr. 51 Detail sgrafitové omítky

sgrafito – renesanční způsob nástěnné výzdoby pozůstávající z ornamentální nebo figurální kresby vytvořené odškrábáním vrchní omítky

svorník – závěrečný kámen ve vrcholu žebrové klenby, do něhož se sbíhají žebra

štukatura – plastická ornamentální výzdoba složená z různých motivů, rostlinných, figurálních, geometrických, vytvořená ve štuku

trakt – prostor vymezený nosnými zdmi, při čemž jejich vzdálenost je hloubkou traktu. Dle počtu jednotlivých prostorů rozeznáváme dvoutrakt, trojtrakt apod.

Obr. 52 Fotografie žebrových kleneb společně se svorníkem v kostele Čtrnácti sv. Pomocníků

8. Seznam použitých fotografií a obrazových dokumentů

Obr. 1 Pohled na Kadaň ze strany Špitálského předměstí v kompozici se stromořadím	7
Obr. 2 Večerní snímek historického centra města Kadaně, lze spatřit kostel Povýšení sv. Kříže a barbakan v popředí	8
Obr. 3 Fotografie sklípkových kleneb ve Františkánském klášteře	9
Obr. 4 Chodba s kružbovými okny, zaklenutá síťovou klenbou	10
Obr. 5 Detailní fotografie restaurovaných fresek	10
Obr. 6 Celkový vzhled hlavní lodi kostela Čtrnácti svatých pomocníků	11
Obr. 7 Pohled na Mikulovickou (Svatou) bránu ze Švermovy ulice	13
Obr. 8 Scan historické pohlednice zobrazující čelní stranu Mikulovické brány	13
Obr. 9 Fotografie zachycující večerní kompozici kadaňského hradu	14
Obr. 10 Podoba kadaňského hradu v 17. století (kresba z architektonické studie, publikace Památky Kadaně)	15
Obr. 11 Pohled na hrad s přilehlou řekou Ohří	15
Obr. 12 Scan historické pohlednice, kresba hradu ze strany druhého břehu řeky Ohře	16
Obr. 13 Fotografie zachovaného gotického, sduženého okna na hradě	16
Obr. 14 Fotografie noční scény historického centra města, v popředí kadaňský barbakan	17
Obr. 15 Noční pohled na náměstí města Kadaně společně s radnicí a sloupem Nejsvětější trojice	18
Obr. 16 Fotografie radničního podloubí s gotickým portálem	18
Obr. 17 Detailní fotografie radničního arkýře nalézajícího se na čelní straně radniční věže, na zaklenutém podloubím	19
Obr. 18 Fotografie sochařské výzdoby exteriéru kostela Povýšení sv. Kříže	20
Obr. 19 Interiér kostela Povýšení sv. Kříže, prostor presbyteria, hlavní loď	21
Obr. 20 Interiér hlavní lodi, pohled směřující od presbytáře	21
Obr. 21 Barokní varhany umístěné v kostele pod zaklenutým prostorem valenou klenbou ...	22
Obr. 22 Fotografie zachycující kostel Povýšení sv. Kříže při večerním osvětlení	22
Obr. 23 Noční pohled na kostel Stětí sv. Jana Křtitele (vlevo)	23
Obr. 24 Fotografie alžbětinského konventu v Kadani	24
Obr. 25 Historická podoba konventu v 19. století (kresba)	24
Obr. 26 Půdorys kadaňského konventu (architektonická studie, dokumenty města)	25
Obr. 27 Detailní fotografie věže konventu, pohled z historického centra města	25
Obr. 28 Fotografie ze strany Špitálského předměstí, budova vlevo tzv. Katův dům	26
Obr. 29 Fotografie Katovy uličky	26
Obr. 30 Uliční fotografie, na fotografii jsou viditelné domy čp. 96, 97, 98 a 99 (vlevo)	27
Obr. 31 Detail vikýřového štítu se slunečními hodinami na domě čp. 7	28
Obr. 32 Detailní fotografie erbu na uliční stěně domu čp. 18, na fotografii je patrná sgrafitová omítka	29
Obr. 33 Fotografie štítu domu čp. 18	29
Obr. 34 Fotografie sochařské plastiky v průčelí domu čp. 79	31
Obr. 35 Detailní fotografie barokní výzdoby domu čp. 80	31
Obr. 36 Pohled na dům čp. 84 a 85, na fotografii je zřetelná podklenutá spojovací chodba..	32
Obr. 37 Pohled na štít domu čp. 86, socha Nejsvětější trojice od sochaře K. Weitzmanna....	32

Obr. 38 Pohled směřující ke kostelu Povýšení sv. Kříže, po stranách domy čp. 100, 101, 114	33
Obr. 39 Večerní snímek zachycující řadově uskupené měšťanské domy (čp. 116, 117, 118, 119 a 120 ve výstřední pozici na fotografii).....	34
Obr. 40 Noční zrcadlení kadaňských domů v kašně na náměstí v Kadani	35
Obr. 41 Detail průčelí domu čp. 163, obnovená gotická podoba fasády z uliční strany.....	36
Obr. 42 Fotografie arkýře a uliční stěny domu čp. 184 na náměstí v Kadani	37
Obr. 43 Vikýřový štít, typický znak přestavby provedené J. K. Koschem (dům čp. 86).....	38
Obr. 44 Historické centrum města Kadaně za zimní noci	39
Obr. 45 Fotografie arkýře	40
Obr. 46 Fotografie gotické kružby okna	40
Obr. 47 Vstupní portál ve Františkánském klášteře	40
Obr. 48 Fotografie pilastru	40
Obr. 49 Kresba překlenutí prampouchy	41
Obr. 50 Fotografie presbyteria v kostele Povýšení sv. Kříže	41
Obr. 51 Detail sgrafitové omítky.....	41
Obr. 52 Fotografie žebrových kleneb společně se svorníkem v kostele Čtrnácti sv. Pomocníků	41

9. Zdroje

Ilustrace a další obrazový materiál

V práci jsem použil vlastní obrazovou dokumentaci. Jedná se tedy o fotografie mnou pořízené, dále vlastní scan historických pohlednic, scan kreseb a kresby samotné.

Citace knižních zdrojů

PACHNER, Jaroslav. Památky Kadaně. Kadaň: Město Kadaň, 2009. ISBN 978-80-254-5947-8.

HLAVÁČEK, Petr. Královské město Kadaň. Kadaň: Město Kadaň ve spolupráci s reklamní agenturou Adart, 2001. ISBN 80-902665-4-1.

MATOUŠKOVÁ, Kamila. 20 let Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón: 1992-2012. Praha: Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 2012. ISBN 978-80-905344-0-7.

ANDĚL, Rudolf. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Svoboda, 1984.

Universum: všeobecná encyklopedie. Praha: Odeon, 2000. ISBN 80-207-1066-3.

Architektura – Naučný slovník. Doc. Ing. Arch. Dr. Bohuslav Syrový, Státní nakladatelství technické literatury, n. p., Spálená 51, Praha 1

Umělecké památky Čech, A. Bartušek, J. Krčálová, A. Merhautová a další, nakladatelství Československé akademie věd Praha 1957

Propagační materiály města

Odkazy internetových zdrojů

Národní památkový ústav – Katalog památek

<http://www.pamatkovykatalog.cz/?mode=fulltext®ion%5B0%5D=%C3%9Asteck%C3%BD+kraj&county%5B0%5D=Chomutov&municipality%5B0%5D=Kada%C5%88&municipalityPart%5B0%5D=Kada%C5%88&order=relevance%3Adesc&presenter=ElementsResults>

Oficiální internetové stránky města Kadaně

<http://www.mesto-kadan.eu/sekce/2/historie-mesta-a-regionu>

Oficiální stránky Františkánského kláštera

<http://www.klaster-kadan.cz/clanek/11/historie-a-soucasnost>

Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska – informace o registrovaných památkách

<http://www.historickasidla.cz/dr-cs/178-kadan.html>

<http://www.historickasidla.cz/cs/soutez-pamatka-roku-2017/vyhodnoceni-souteze-pamatka-roku-2017.html>

Nahlížení do katastru nemovitostí

<http://nahlizenidokn.cuzk.cz/>

Další zdroje

Dokumenty poskytnuté městem Kadaň (informace o památkově chráněných objektech viz. kap. Domy v památkově chráněné oblasti)

Vlastní poznatky získané při prohlídkách některých objektů

10. Seznam příloh

Příloha č. 1 – Souhlas s pořízením fotodokumentace ve Františkánském klášteře v Kadani od litoměřické diecéze

Příloha č. 2 – Souhlas s pořízením fotodokumentace v děkanském kostele v Kadani od litoměřické diecéze